
Plukovník doc. Ing. Arnošt V r a n ý, CSc.,
plukovník Ing. Pavel R o u b í n, CSc.

Ochrana vojsk a některé aspekty její organizace

Následující stať navazuje na náš článek Ochrana vojsk jako funkční oblast operační činnosti, uveřejněný ve VR č. 9/1994. Pojednává o možném pojetí ochrany vojsk a uvádí některé vybrané aspekty organizace ochrany vojsk armádního sboru Armády České republiky.

Pojetí ochrany vojsk

Ochranu vojsk je možné považovat za jednu z funkčních oblastí operační činnosti. Je dynamickým a vyvíjejícím se **procesem**, který je možné v daném okamžiku charakterizovat stavem ochrany (vyjadřujícím dosažený stupeň ochrany) a schopností vojsk čelit účinkům zbraňových systémů protivníka a vlivům nepříznivých podmínek.

Ochrana v navrhovaném pojetí představuje především **metodu** ukazující možné přístupy k uskutečňování procesu ochrany vojsk v operaci. Neslouží k umělému instalování ochrany vojsk do organizačních struktur armádního sboru. V daném pojetí proto nelze vytvářet síly a prostředky ochrany vojsk ani hledat a určovat odpovědného funkcionáře, zastřešujícího danou problematiku (při respektování obecné a všestranné odpovědnosti velitele).

Cílem navrhovaného pojetí není ani vytváření množství speciálních izolovaných druhů ochrany ve smyslu dřívější OPZHN. Strukturalizace pouze napomáhá vymezit šířku pojetí ochrany vojsk a stanovit hlavní oblasti, které zahrnuje, což umožní dále zkoumat jejich vzájemné vztahy, specifikovat jednotlivá opatření a navrhnout organizaci ochrany vojsk.

Ochranu vojsk je vhodné koncipovat jako komplex vzájemně sladěných opatření, prováděných všemi druhy vojsk, přičemž nejsložitější a specifická opatření jsou prováděna speciálními vojsky a službami.

Akcentovat je potřeba především podíl všech organizačních stupňů na ochraně vojsk a jejich nezastupitelnost. Základem úspěšného plnění úkolů ochrany vojsk musí být vycvičenost jednotlivce, osádek, družstev, čet, rot a praporů i schopnost jejich velitelů vést boj tak, aby vhodně uplatnili všechny jim dostupné způsoby ochrany u své jednotky. Přitom je nezbytné spoléhat se výhradně na vlastní síly a prostředky. Pomoc nadřízených stupňů (brigáda, sbor) bude výjimečná. *Důsledky nízké připravenosti jednotek k vlastní obraně nelze vyvážit žádnými opatřeními nadřízeného.*

Ochrana vojsk má výhradně součinnostní charakter. V několika oblastech operační činnosti lze zpravidla nalézt obdobná nebo i identická opatření. Např. maskování je součástí funkčních oblastí ochrany vojsk, klamání, REB i operačního (ženijního) zabezpečení; použití dýmu lze nalézt v klamání stejně jako v opatřeních REB a je jedním z hlavních úkolů chemického zabezpečení. Podobných případů je možné nalézt mnoho. To svědčí o tom, že pojetí operační činnosti jako systému s relativně přesně definovanými a oddělenými podsystémy a vztahy mezi nimi není vyčerpávající. Ucelenější pohled umožňuje přístup k operační činnosti jako k procesu, ve kterém se jednotlivé funkční oblasti navzájem prolínají a společně směřují ke splnění cíle operace. Svě místo v tomto procesu má i ochrana vojsk.

Uvedené pojetí vyhovuje potřebě plánování a vedení operací pomocí cílů. Jednotlivé operační cíle se realizují sladěným a koordinovaným působením všech funkčních oblastí operační činnosti. Akcentován je zejména význam odpovědnosti všech velitelů za realizaci opatření ochrany vojsk. Vyloučí se přenášení odpovědnosti na jiné funkcionáře druhů vojsk, protože podíl jejich druhu zabezpečení na realizaci úkolů konkrétní funkční oblasti operační činnosti je možné přesně vymezit. To odpovídá soudobému požadavku participace náčelníků druhů vojsk a služeb na přípravě operace.

Konkretizace a upřesnění působnosti, povinností a odpovědnosti na výše uvedeném základě může kladně ovlivnit efektivnost využití všech sil a prostředků, přispět k odstranění šablonovitosti a zvýšit iniciativu velitelů a náčelníků na operačním stupni.

Definice a cíl ochrany vojsk

Na základě tohoto pojetí, výsledků některých vědeckých úkolů a zkušeností moderních zahraničních armád je možné ochranu jako funkční oblast operační činnosti definovat následovně:

Ochrana je činnost vojsk, prováděná k zachování bojové síly vojsk tak, aby tato síla mohla být použita v rozhodující době a na rozhodujícím místě.

Všeobecným cílem ochrany vojsk je maximálně snížit účinnost působení protivníka na vlastní vojska, odstranit následky napadení vlastních vojsk protivníkem a zachovat jejich bojeschopnost.

Hlavním úkolem ochrany vojsk může být:

- maximálně oslabit účinky jaderných, chemických a bakteriologických (biologických) zbraní, radiačních a chemických havárií na vojska,
- snížit účinnost úderů konvenčními prostředky, zejména vysoce přesnými a zápalnými zbraněmi na vlastní vojska,
- chránit vojska před technickými prostředky průzkumu a před působením prostředků REB protivníka,
- zabezpečit spolehlivou činnost vlastních palebných prostředků, systémů velení a řízení a zvýšit jejich bojovou životnost,
- chránit materiál, techniku a zásoby před zničením a znehodnocením nebo vyražením z činnosti,

- odstranit následky působení palebných systémů protivníka na vlastní vojska, zabezpečit zachování co nejvyššího stupně jejich bojeschopnosti, a tak se podílet na splnění operačních úkolů.

Opatření ochrany vojsk

Strukturu ochrany vojsk je vhodné tvořit všeobecnými a zvláštními opatřeními. Zvláštní opatření je účelné rozdělit do následujících skupin: *zvláštní opatření ochrany proti ZHN, zvláštní opatření ochrany proti radioaktivním a toxickým látkám, zvláštní opatření ochrany proti vysoce přesným zbraním (VPZ) a radioelektronickým prostředkům (REP), zvláštní opatření ochrany proti zápalným zbraním*. Uvedené skupiny mohou obsahovat následující opatření:

1. Všeobecná opatření ochrany vojsk

- Včasné zjištění příprav protivníka k použití ZHN,
- rozptýlení vojsk a jejich manévr,
- ženijní budování prostorů a postavení zaujímaných vojsky,
- příprava komunikací pro manévr,
- využití maskovacích prostředků a maskování vojsk před průzkumnými systémy protivníka,
- využití ochranných vlastností techniky,
- využití maskovacích a ochranných vlastností terénu.

2. Zvláštní opatření ochrany proti ZHN

- ▲ Informování vojsk o jaderných úderech, chemických napadeních, použití biologických zbraní, radiační, chemické a biologické situaci a varování před jejich účinky,
- ▲ zjišťování následků použití ZHN,
- ▲ zajištění ochrany vojsk při činnosti v zamořených pásmech (prostorech), v prostorech požárů, závalů a zátop,
- ▲ odstraňování následků použití ZHN.

3. Zvláštní opatření ochrany proti radioaktivním a toxickým látkám

- Informování vojsk o radiačních, chemických a jiných haváriích, varování před jejich účinky a monitorování situace,
- zjišťování následků havárií spojených s únikem radioaktivních a toxických látek,
- zajištění ochrany vojsk při činnosti v zamořených a nebezpečných prostorech po radiačních, chemických a jiných haváriích,
- odstraňování následků radiačních, chemických a jiných havárií.

4. Zvláštní opatření ochrany proti vysoce přesným zbraním a radioelektronickým prostředkům

- ◆ Varování a aktivní ochrana bojové techniky a zbraňových systémů před VPZ,
- ◆ využití imitačních a rušicích prostředků,
- ◆ použití dýmu,
- ◆ opatření proti technickému průzkumu protivníka,
- ◆ opatření k ochraně elektronických prostředků a zbraňových systémů proti elektronickému rušení,
- ◆ maskování radioelektronických prostředků,
- ◆ odstraňování následků použití VPZ.

5. Zvláštní opatření ochrany proti zápalným zbraním

- Preventivní protipožární opatření,
- varování vojsk před požáry a informování o použití zápalných zbraní,
- zajištění bezpečnosti a ochrany vojsk při činnosti v pásmech rozsáhlých požárů,
- zjišťování následků použití zápalných zbraní,
- hašení požárů a odstraňování následků použití zápalných zbraní.

Všeobecná opatření lze považovat za základ ochrany vojsk. Jejich rozsah a kvalita určují celkovou úroveň ochrany. Žádné ze všeobecných opatření nelze ze struktury ochrany vypustit. Zvláštní opatření ochrany představují nadstavbu (schéma 1) dotvářející celkovou strukturu ochrany a určující její charakter. Část těchto opatření lze redukovat podle situace.

Uvedená opatření tvoří otevřený podsystém, který je možné s rozvojem způsobů a prostředků ochrany doplňovat. Návrh struktury ochrany vojsk v AČR je uveden na schématu č. 2.

Vybrané aspekty realizace ochrany vojsk

Ochrana vojsk se v operaci realizuje komplexně jako důležitá operační funkční oblast operační činnosti podle následujících možných zásad:

ZÁSADA VŠESTRANNÉ PŘÍPRAVENOSTI vojsk k ochraně vyžaduje, aby každý celek na kterémkoli organizačním stupni byl všestranně připraven k zabezpečení úkolů ochrany s využitím vlastních sil a prostředků.

ZÁSADA STÁLÉ POHOTOVOSTI vojsk k ochraně je založena na nezbytnosti zabezpečit ochranu vojsk v každém čase v potřebném rozsahu, odpovídajícím konkrétní operační situaci.

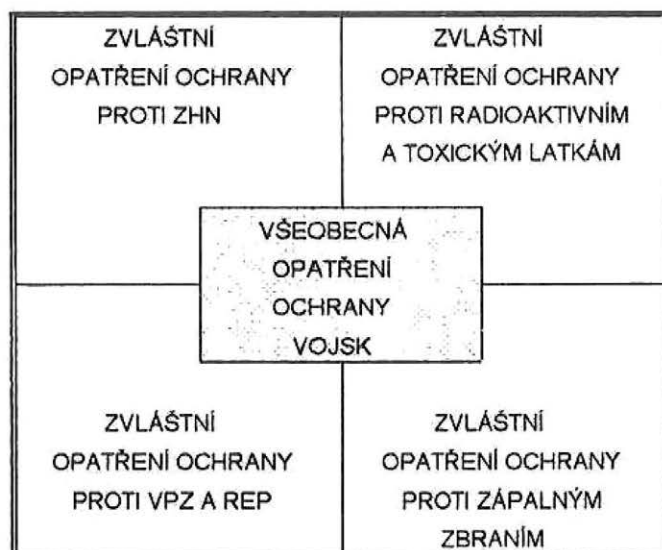
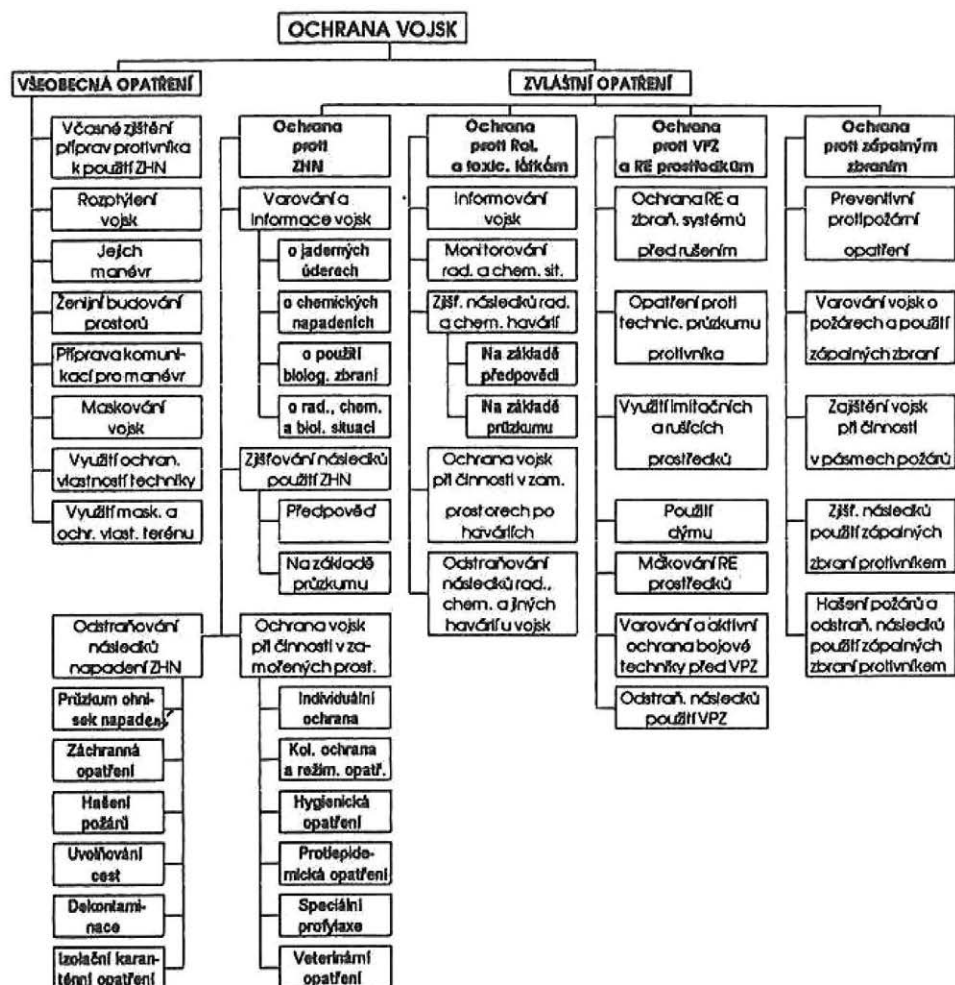

Schéma 1: Struktura stavby ochrany vojsk

ZÁSADA AUTONOMNOSTI určuje odpovědnost za samostatnost a soběstačnost při uskutečňování opatření ochrany vojsk. Ochrana vojsk není servisní službou, každý stupeň ji realizuje především svými silami a prostředky.

ZÁSADA KOMPLEXNOSTI vychází z charakteru ochrany vojsk, která je komplexním úkolem štábu armádního sboru. Uskutečňuje se všemi druhy vojsk, přičemž některá speciální opatření ochrany jsou realizována druhy speciálních vojsk a službami jako součást příslušného druhu zabezpečení nebo služby. Hlavním úkolem štábů v ochraně vojsk je sladění konkrétních opatření co do prostředků, místa a času.

ZÁSADA VČASNOSTI A PREVENTIVNOSTI stanoví nezbytnost takové organizace ochrany vojsk, která zabezpečí včasnou ochranu živé síly, bojové a další techniky, munice a materiálu před účinky ZHN, vysoce přesných zbraní a dalších prostředků ničení protivníka. Část opatření ochrany musí být organizována předem do použití ZHN a dalších prostředků ničení protivníkem, ostatní opatření je nezbytné organizovat tak, aby následky napadení vojsk byly minimalizovány.

Odstaňování následků napadení ZHN

- Průzkum ohnisek napadení
- Záchranná opatření
- Hašení požárů
- Uvolňování cest
- Dekontaminace
- Izolační karanténní opatření

Ochrana voják při činnosti v zaměřených prost.

- Individuální ochrana
- Kol. ochrana a režim. opatř.
- Hygienická opatření
- Protiepidemická opatření
- Speciální profylaxe
- Veterinární opatření

Schéma 2: Návrh struktury ochrany voják v AČR

Řízení ochrany vojsk

Řízení ochrany vojsk je nedílnou součástí práce štábu armádního sboru. Rozhodující úloha v něm připadá náčelníkovi štábu. Podílejí se na něm odborní funkcionáři v rozsahu svých kompetencí. Koordinaci jejich úsilí zabezpečuje operační správa.

Řízení opatření ochrany vojsk ovlivňují tyto faktory:

- charakter operační činnosti, místo a úloha armádního sboru v operaci,
- úkol armádního sboru,
- možnosti protivníka v použití ZHN a jiných prostředků ničení,
- stupeň připravenosti vojsk v oblasti ochrany vojsk,
- charakter terénu a meteorologické podmínky, za kterých je operace vedena.

Řízení ochrany vojsk zahrnuje: plánování ochrany vojsk, organizování ochrany vojsk, operativní řízení vojsk při realizaci opatření ochrany, evidenci a kontrolu plnění opatření ochrany vojsk.

Plánování ochrany vojsk při přípravě operace je účelná, cílevědomá činnost velitele a štábu armádního sboru, kdy na základě stanoveného úkolu, sil a prostředků, které jsou k dispozici, se sladuje jejich činnost v prostoru a čase k tomu, aby bylo dosaženo co nejefektivnější ochrany vojsk v požadovaných časových lhůtách. Zahrnuje stanovení cíle ochrany vojsk v operaci, stanovení hlavních úkolů ochrany vojsk po etapách operace, určení způsobů a předpokládaných časových relací plnění úkolů ochrany vojsk a vyčlenění sil a prostředků pro plnění těchto úkolů.

Výchozími údaji pro plánování ochrany vojsk jsou: úkol armádního sboru, pokyny velitele pro ochranu vojsk, charakter činnosti protivníka z hlediska použití ZHN a dalších prostředků ničení, situace vlastních vojsk. Dalším výchozím podkladem může být směrnice HMV AČR pro ochranu vojsk, pokud je v některých specifických případech vydána.

Velitel armádního sboru při ujasnění úkolu přihlíží zejména k možnostem protivníka, ke skutečnosti, zda může být nadcházející operační činnost vedena za podmínek použití ZHN, k infrastruktuře teritoria a k možnosti vzniku radiačních a chemických havárií. Bere v úvahu opatření, která v jeho prospěch plánuje nadřazený a formuluje požadavky pro štáb na doplnění informací nezbytných pro přijetí rozhodnutí.

Při hodnocení situace velitel hodnotí konkrétní možnosti protivníka v použití VPZ (případně i ZHN) a možné důsledky radiačních a chemických havárií v pásmu činnosti armádního sboru a jejich vliv na vedení operační činnosti. Vytypuje nejvíce ohrožené prvky, posuzuje možnosti a připravenost vojsk vyrovnat se se vzniklou situací. Hodnotí, jaké síly a prostředky jsou k dispozici k omezení následků použití VPZ, ZHN, radiačních a chemických havárií, časové a prostorové možnosti organizace ochrany vojsk a možný celkový rozsah úkolů ochrany.

Na základě dostupných informací rozhodne, jaký bude obsah ochrany vojsk pro danou etapu operace a způsob jeho naplnění. Toto rozhodnutí transformuje do

pokynů pro organizaci ochrany vojsk, v nichž podle konkrétní situace a podmínek může uvést:

- ▲ nejvíce ohrožené prvky sestavy armádního sboru,
- ▲ kam zaměřit hlavní úsilí ochrany vojsk,
- ▲ způsob rozptýlení vojsk a změny operační sestavy v souladu s plněným úkolem,
- ▲ stupeň ženijního budování zaujímaných prostorů,
- ▲ specifické úkoly ochrany vojsk (podle potřeby),
- ▲ síly a prostředky vyčleňované pro ochranu vojsk a způsob součinnosti mezi nimi, včetně odřadů odstraňování následků,
- ▲ stanovení odpovědnosti za organizaci a lhůty plnění stanovených opatření.

Podle naléhavosti úkolů a stupně připravenosti a sladění štábu může velitel armádního sboru obsah pokynů úměrně **redukovat**, a to i velmi výrazně.

Plánování úkolů ochrany vojsk řídí náčelník štábu armádního sboru, koordinuje je operační správa a realizují je jednotliví náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb ve svých plánech. Plán ochrany vojsk v operaci ani jiné samostatné dokumenty se při plánování ochrany vojsk **nezpracovávají**. Úkoly ochrany vojsk se v nezbytném rozsahu mohou zahrnout i do rozhodnutí velitele.

Organizování ochrany vojsk probíhá ve štábu na základě pokynů velitele, jeho zámyslu a podle konkrétní situace.

Úkoly svazkům a speciálním útvarům, které jsou plněny z hlediska ochrany vojsk, jsou obsaženy v bojových rozkazech a odborných nařízeních. Každý funkcionář odpovídá v rozsahu své kompetence za doručení úkolů svým podřízeným svazkům a útvarům. **Zvláštní nařízení pro ochranu vojsk se zpravidla nezpracovává.**

Ve specifických případech, například při reálném nebezpečí možného přechodu na použití ZHN protivníkem, může rozsah a naléhavost přijímaných opatření ochrany vojsk vést velitele k rozhodnutí vydat nařízení pro ochranu vojsk.

Organizace ochrany vojsk se provádí v úzké součinnosti odpovědných funkcionářů štábu. Podle stupně naléhavosti se opatření ochrany vojsk řeší i při **organizaci součinnosti**, prováděné velitelem sboru. Opatření ochrany vojsk mají úzkou návaznost na opatření ochrany realizovaná na teritoriu. Proto se organizuje součinnost mezi polními vojsky, orgány teritoria a orgány Civilní ochrany, především využitím systému monitorování radiační a chemické situace.

Operativní řízení ochrany vojsk při vedení operace se opírá o zpracovaný plán operace a plány jednotlivých druhů zabezpečení s konkretizací na reálnou operační situaci. Uskutečňuje se formou nařízení, povelů a signálů, vydávaných kompetentními funkcionáři podle jejich odpovědnosti za plnění jednotlivých opatření ochrany vojsk. K tomu se využívá systém informování a varování vojsk, podsystemy monitorování radiační a chemické situace, podsystemy velení jednotlivým druhům vojsk, speciálním vojskům a službám a také některé nestálé skupiny (např. skupiny vyhodnocování následků napadení ZHN, radiačních a chemických havárií ve štábu sboru) nebo nestálé prvky operační sestavy, zejména odřady odstraňování následků napadení.

Evidence plnění úkolů a opatření ochrany vojsk se vede v pracovních mapách, záznamnicích zpráv, výkazových mapách a v hlášeních velitelů a náčelníků v nezbytném rozsahu podle funkčních povinností. Zvláštní evidence plnění úkolů a opatření ochrany vojsk se **nezpracovává**.

Kontrola plnění opatření ochrany vojsk se provádí v rámci kontrolní činnosti štábu za řízení náčelníka štábu. Její rozsah závisí na konkrétní situaci a bude zpravidla největší při reálném nebezpečí použití ZHN protivníkem.

Ochrana pozemního vojska

Pozemní vojsko v součinnosti s taktickým letectvem a vojskem protivzdušné obrany plní rozhodující úlohu při obraně suverenity a územní celistvosti České republiky. Proto i rozhodující úsilí v ochraně vojsk je v operaci k obraně území ČR zaměřeno na pozemní vojsko.

Způsob organizace ochrany pozemního vojska je ovlivňován především tím, zda je operace vedena pouze konvenčními prostředky napadení, nebo s použitím ZHN protivníkem. Značný vliv má i druh operační činnosti vojsk. Druhy vojsk a speciálních vojsk se vyznačují určitými specifiky operačního a bojového použití, která rovněž ovlivňují způsob organizace ochrany u nich. Do úvahy při organizaci ochrany vojsk je potřeba brát i vliv terénu, meteorologických podmínek, denní a noční doby, ročního období a dalších faktorů.

Při vedení operace pouze **konvenčními prostředky ničení** se v plném rozsahu uskutečňují všeobecná opatření ochrany vojsk a zvláštní opatření ochrany proti VPZ, radioelektronickým prostředkům a zápalným zbraním. Zvláštní opatření ochrany vojsk proti ZHN, radioaktivním a toxickým látkám se pouze připravují.

Při vedení operace s **použitím ZHN** nebo v případě radiačních a chemických havárií se v nezbytném rozsahu organizuje celý komplex opatření ochrany proti ZHN, radioaktivním a toxickým látkám, přičemž se vychází z rozsahu použití ZHN protivníkem, z infrastruktury teritoria a možných zdrojů zamoření, konfigurace terénu, denní a noční doby, meteorologické situace, ze stavu vojsk a jejich vycvičenosti, z množství sil a prostředků, které jsou k dispozici pro splnění úkolů ochrany proti ZHN, a z charakteru činnosti vojsk.

Ochrana vojsk v obranné operaci

V obranné operaci jsou zpravidla vytvořeny poměrně dobré podmínky pro ochranu vojsk. Prostor a čas, který lze uvažovat při přípravě obranné operace do zahájení válečného konfliktu, vytváří zpravidla příznivé předpoklady pro efektivní organizaci opatření ochrany vojsk.

Vojska v obraně se musí rozmisťovat skrytě a rozptýleně tak, aby mohl být splněn úkol a zároveň zabezpečena nezbytná úroveň ochrany. Stupeň rozptýlení určuje velitel. Lepší podmínky pro skrytí a manévry vojsk skýtá **manévrová obrana**.

Potřebné soustředění sil v manévrové obraně se provádí skrytě podle rozhodnutí velitele na nezbytnou dobu, při radioelektronickém rušení průzkumných systémů

protivníka, dodržení zásad maskování a se zabezpečením účinné protivzdušné obrany. K maskování vojsk a míst velení je účelné využívat i dýmy.

Ženíjní budování je v obraně, zejména poziční, nejúčinnějším pasivním opatřením ochrany vojsk. Vojska využívají stálé ochranné objekty, budované v míru, ochranné stavby a zástavby na teritoriu a ženíjně budují vlastními silami a prostředky přidělené prostory. Pro osoby se budují okopy, zákopy, pohotovostní úkryty a odpočinkové úkryty se speciálním vybavením. Bojová technika se ukrývá v okopech a krytech. Realizují se aktivní i pasivní opatření ochrany proti vysoce přesným a zápalným zbraním.

Místa velení se rozmísťují skrytě a rozptýleně, zpravidla stranou od předpokládaného směru hlavního úderu protivníka. Pro místa velení svazků a svazů se zpravidla využívají stálé objekty s vysokou odolností a se speciálním vybavením, zabezpečující vysoký stupeň ochrany, polní místa velení se ženíjně budují. Spojovací a radiolokační prostředky se rozmísťují v bezpečných vzdálenostech od míst velení a jejich prostory se ženíjně budují. Podle možností se vytvářejí zálohy prostředků spojení. Výpočetní technika se umísťuje v z odolněných pracovištích a chrání se před účinky elektromagnetického impulsu.

Při zjištění příprav protivníka k použití ZHN a také při reálném nebezpečí vzniku radiační nebo chemické havárie se prověřuje systém uvědomování, upřesňují se lhůty a obsah zvláštních opatření ochrany, kontroluje se jejich splnění, případně připravenost vyčleněných sil a prostředků.

Sběr a vyhodnocení informací o úderech ZHN, radiačních a chemických haváriích probíhá v rámci **monitorování radiační a chemické situace**. Rozhodnutí na další vedení operace štáb armádního sboru připravuje zpravidla na základě předpovědi ztrát živé síly, výzbroje, bojové a další techniky, rozsahu a charakteru zamoreni, závalů, požárů a zátop. Následky vyhodnocuje k tomu účelu ve štábu vytvářená pracovní skupina specialistů, řízená náčelníkem štábu.

Po zjištění následků použití ZHN, radiačních nebo chemických havárií na vojska armádního sboru se stanovují opatření k co nejrychlejší obnově bojeschopnosti zasažených svazků a k odstranění následků použití ZHN protivníkem. **V prvním pořadí se obnovuje bojeschopnost u svazků, které utrpěly nejmenší ztráty.**

Za všech podmínek, kdy je to možné, musí být vojska připravena odstranit následky napadení VPZ, ZHN nebo následky radiačních a chemických havárií **vlastními silami a prostředky**. V prostorech s nejsložitější situací nebo u napadených nejdůležitějších prvků operační sestavy se podle rozhodnutí velitele armádního sboru k odstraňování následků použití ZHN protivníkem nebo následků radiačních a chemických havárií mohou využívat **odřady odstraňování následků** jako dočasné prvky operační sestavy.

Odstraňování následků napadení ZHN a obnova bojeschopnosti vojsk v žádném případě nesmí být prováděny samoúčelně, ale v přísném souladu s rozhodnutím velitele. **Jen ten velitel, který dokáže rychle reagovat na vzniklou složitou situaci, správně a včas využít bojeschopných vojsk k rozhodnému plnění úkolu, předstihne protivníka v odstranění následků napadení a obnově bojeschopnosti a takto získané síly použije v rozhodujícím čase a prostoru, má reálnou možnost dosáhnout úspěchu.**

Ochrana vojsk při protiúderu

Pro ochranu vojsk při protiúderu armádního sboru je charakteristický nižší stupeň ochrany vlastních vojsk než v obraně a protivník má možnost zničit v útočném pásmu jaderná energetická zařízení nebo objekty s toxickými látkami, případně použít i otravné látky dlouhodobě zamořující terén. Útočící vojska tak mohou být nucena překonávat zamořené prostory. Zároveň však činnost vojsk při protiúderu zabezpečuje zpravidla značný stupeň rozptýlení a poskytuje dostatek iniciativy i pro organizaci ochrany vojsk.

Relativně lépe chráněny před účinky ZHN jsou útvary v přímém kontaktu s protivníkem, pravděpodobnost napadení ZHN protivníka vzrůstá u míst velení, dělostřelectva, druhých sledů a záloh. Nejvíce budou vojska ohrožena ve výchozích prostorech, při vyvádění z nich a při přesunech na čáry zasazení do protiúderu. Zde je také potřeba soustředit úsilí ochrany vojsk.

Ve výchozích prostorech se vojska rozmísťují rozptýleně, zpravidla podél komunikací, co nejvíce využívají ochranných vlastností terénu a provádějí aktivní maskovací opatření. Pro osoby, místa velení, bojovou techniku, dopravní prostředky a materiál se budují okopy, kryty a úkryty. K ukrytí se vhodně využívá možností teritoria.

Jedním z neefektivnějších opatření ochrany vojsk při protiúderu je **manévr**. Dynamická a skrytá činnost vojsk výrazně zvyšuje efektivnost jejich ochrany. Manévr, skrytí, rozptýlení vojsk a ženijní budování prostorů jejich rozmístění je potřeba provádět komplexně a vzájemně optimalizovat k dosažení co nejvyššího výsledného stupně ochrany v čase, který je k dispozici.

Při manévru vojsky se zabezpečuje monitorování radiační a chemické situace. V těch případech, kdy se výchozí prostor zaujímá současně s vystřídáním vojsk, předávají vystřídané útvary i údaje o radiační, chemické a biologické situaci.

Po napadení ZHN nebo po radiačních a chemických haváriích ve výchozím prostoru organizují velitelé napadených svazků odstraňování následků napadení a obnovu, odtarasování, případně i odmořování os přesunů. V případě, že to situace dovolí, se zasažené svazky vyvádějí do nezamořených prostorů nebo do prostorů s nízkými expozičními příkony. Při dostatku času se provádí úplná dekontaminace.

Přesun brigád z výchozích prostorů na čáry zasazení do protiúderu se provádí v širokých pásmech, aby bylo zabezpečeno potřebné rozptýlení vojsk. Druhé sledy (vševojskové zálohy) postupují za prvním sledem v bezpečné vzdálenosti, vylučující jejich současné zasažení a umožňující manévr a obejítí pásem (prostorů) zamoření a závalů. Maximální pozornost se věnuje skrytí a maskování, včetně využití ochranných opatření REB a použití dýmu.

Provedl-li protivník jaderné nebo chemické úderu během přesunů vojsk na čáry zasazení, pokračují svazky, které si zachovaly bojeschopnost, v plnění stanoveného úkolu. Vojska prvního sledu překonávají zamořené úseky co nejrychleji v tancích a BVP s využitím prostředků individuální ochrany a speciálního vybavení bojových vozidel.

Druhé sledy pásma (prostory) zamoření zpravidla obcházejí na směrech, které zajišťují minimalizaci expozičních dávek. Není-li možné pásma obejít, překonávají

je nebo podle rozkazu nadřízených velitelů vyčkají poklesu expozičních příkonů na přípustnou úroveň. Nebojeschopné útvary (jednotky) prvního sledu se vystřídají a provádí se u nich odstraňování následků napadení.

Dělostřelectvo a prostředky vojskové PVO musí být schopny plnit úkoly v prostorech bojového rozmístění a v palebných postaveních i v podmínkách zamoření. Na rozkaz se vyvádějí z pásme zamoření a provádějí dekontaminaci.

Při protiúderu se zabezpečuje monitorování radiační a chemické situace s využitím vojskových prostředků, útvarů a jednotek radiačního a chemického průzkumu. Ve výchozích prostorech a v pásmech přesunů na čáry zasazení se využívá i sil a prostředků teritoriální radiační sítě. Velitelská stanoviště svazků se při protiúderu přemísťují skrytě, při zastávkách se rozmísťují v příhodném terénu a důkladně se maskují.

Při případném násilném přechodu vodních překážek se přepraviště volí v dostatečných vzdálenostech od sebe a maskují se před vzdušným a radioelektronickým průzkumem. K maskování skutečných a k imitaci klamných přepravišť je vhodné využívat dýmu. Odmořování přepravišť zabezpečují jednotky odmořování terénu chemického vojska.

Ochrana vojsk v prostorech rozmístění a za přesunu

Při volbě prostorů rozmístění vojsk je nutné brát zřetel na jejich dostatečné rozptýlení, skrytí a na využití ochranných vlastností terénu. Je výhodnější rozmísťovat vojska v řídce zastavěných prostorech a osadách s dobrými podmínkami pro skrytí, při využití ochranných vlastností staveb a s možností využití infrastruktury teritoria ve prospěch plnění opatření ochrany vojsk. **Lesní masivy jsou pro rozmísťování vojsk méně vhodné** vzhledem k možnosti závalů a požárů po úderech jadernými a zápalnými zbraněmi i pro poměrně vysokou stálost a možnost zvýšení koncentrace otravných látek v zalesněném terénu. Prostory rozmístění je vhodné volit v bezpečných vzdálenostech od jaderných energetických zařízení a průmyslových závodů s vojensky významným množstvím skladovaných toxických látek.

Při rekognoskaci prostorů rozmístění v operaci vedené za použití ZHN nebo po radiačních a chemických haváriích se provádí radiační a chemický průzkum, případně vzdušný radiační průzkum.

Prostor rozmístění musí být zaujímán a budován tak, aby umožňoval rychlé opuštění a je nezbytné jej ženijně budovat v takovém rozsahu, aby v daném čase zabezpečoval ukrytí a co nejvyšší stupeň ochrany osob, bojové techniky a materiálu. Pozornost je potřeba věnovat maskování vojsk a ochraně před průzkumnými systémy protivníka. V prostorech rozmístění se uskutečňuje monitorování radiační a chemické situace silami a prostředky vojsk a teritoriální radiační sítě.

Po použití ZHN protivníkem nebo radiačních či chemických haváriích, vojska v prostorech soustředění organizují odstranění následků napadení a obnovují bojeschopnost. Při tom opouštějí zamořené prostory a prostory (pásma) radioaktivního zamoření s vysokým expozičním příkonem. V případě zamoření důležitých stacionárních objektů se provádějí režimová opatření k zabezpečení

dlouhodobého pobytu v prostředí zamořeném radioaktivními a toxickými látkami, případně i dezaktivace nebo odmoření objektů a terénu.

Za přesunu mohou být vojska cílem napadení ZHN nebo mohou překonávat prostory (pásma) zamoření, vzniklé v důsledku použití ZHN nebo po radiačních a chemických haváriích.

Pochodová sestava musí zabezpečovat splnění úkolu a zároveň poskytovat nezbytný stupeň ochrany stanovením vzdáleností útvarů a jednotek a zamezením koncentrace vojsk. Přesuny svazu a svazků se provádějí v širokých pásmech tak, aby se vyloučilo současné vyřazení dvou pochodových proudů jedním úderem. Pochodové osy se volí tak, aby se vyhýbaly nebezpečným prostorům z hlediska možného napadení vysoce přesnými a zápalnými zbraněmi (případně i ZHN) a místům, která by mohla být bezprostředně ohrožena po radiačních a chemických haváriích.

Při přesunech se využívá ochranných vlastností bojové a dopravní techniky a tam, kde je to možné, i terénu. Provádějí se maskovací opatření, včetně použití radioelektronických prostředků a dýmu.

K ochraně vojsk za přesunu se používají vlastní síly a prostředky, organizují se opatření ochrany nadřazeným a využívá se možností teritoria. Přesuny svazků se zabezpečují silami armádního sboru a vojsk územní obrany.

Monitorování radiační a chemické situace se zabezpečuje především silami teritoriální radiační sítě, prostředky chemického vojska nadřazeného, pořádkovou službou a také s využitím vlastních sil přesunovaných svazků (útvarů).

Na komunikacích se připravují objížďky, maskují a chrání mosty, připravují záložní přepravy přes vodní překážky. Průjezdnost zabezpečují odřady zabezpečení pohybu.

Pro zabezpečení dekontaminace se rekognoskují MSO (místa pro spec. očistu - pozn. red.), některá z nich mohou být připravena nadřazeným jako pohotovostní. Odmořování úseků terénu, mostů, přepravišť apod. provádějí jednotky odmořování terénu chemického vojska.

Prostory odpočinku se vybírají tak, aby zabezpečily skrytí a rozptýlení vojsk a ženijně se budují. Jestliže vojska byla nucena za přesunu překonávat pásma (prostory) zamoření, provádí se podle výsledků dozimetrické a chemické kontroly dekontaminace před zaujetím prostorů odpočinku (rozmístění).

Problematika ochrany vojsk v Armádě České republiky se v současné době dynamicky rozvíjí. O tom svědčí návrhy řešení v ještě širším pojetí, než je uvedeno v tomto článku, ve kterých se doporučuje zahrnout do ochrany vojsk například i klamání, ochranu zdraví, ochranu životního prostředí, ochranu před účinky vlastních zbraňových systémů a ochranu utajovaných skutečností. Je tedy pravděpodobné, že se k této problematice rozvine poměrně široká odborná diskuse, ke které chtěli autoři přispět.

Při rozpracování problematiky byla použita terminologie z počátku roku 1994 a uplatněny některé návrhy a poznatky z „kulatých stolů“, organizovaných katedrou 101 Fakulty velitelské a štábní Vojenské akademie Brno.

Literatura

1. Antušák E. a kol.: Příprava a vedení 1. obranné operace vojsk AČR, IVOU Praha, 1994.
2. Vraný A., Roubín P.: Ochrana vojsk. Dílčí studie vědeckého úkolu IVOU-94-OD-01, VA Brno, 1994.
3. FM 100-5 Operations, Headquarters Department of the Army, USA, 1993.
4. Kolektiv: Příprava a vedení operací, MO Praha, 1993.
5. Polní řád pozemního vojska armády ČSFR (divize, brigáda, pluk). Prozatímní vydání, MO Praha, 1992.
6. Vraný A.: Perspektivy vývoje chemického zabezpečení a zásady použití chemického vojska ve 2. polovině 90. let, VA Brno, 1991.
7. Vraný A.: Chemické zabezpečení obrany ČSFR, habilitační práce, VA Brno, 1992.
8. Vševojsk-2-13: Chemické zabezpečení pozemního vojska, MNO Praha, 1988.
9. Vševojsk-2-1: Ochrana vojsk proti zbraním hromadného ničení, MNO Praha, 1968.
10. Vševojsk-2-7: Ochrana vojsk proti zápalným látkám, MO Praha, 1991.